בס"ד

הגליון השבועי של קהילת מכון
יגדיל תורה

גליון מספר: 21
שבת פרשת וישב
העלון מוקדש להצלחת נוחי
בן זהבה ויוסף דורון בן דזי
מאור - 0542390375

לעשות השתדלות – חנוכה ומכירת יוסף

הרב יעקב דואני / רב במכון יגדיל תורה ומחבר הספר בית חם

במסכת שבת (כא ע"ב) ישנה ברייתא ידועה המסכמת את מהותו של חנוכה:

מאי חנוכה? דתנו רבנן: בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמניא אינון, דלא למספד בהון ודלא להתענות בהון. שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, ולא היה בו אלא להדליק יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים. לשנה אחרת קבעום ועשאום ימים טובים בהלל והודאה.

מבואר בברייתא זו שאת חג החנוכה יש לחוג שמונה ימים. והטעם לזה, משום הנס הגדול שפך השמן שהיה אמור להספיק ליום אחד בלבד, הדליק את המנורה במשך שמונה ימים.

שואל הב"י את שאלתו המפורסמת, מדוע קבעו את חג החנוכה לשמונה ימים, והרי מכל מקום בפך השמן היה מספיק בכדי להדליק לילה אחד, ונמצא שלא נעשה הנס אלא רק לשבעה לילות? הב"י מתרץ שלושה תירוצים:

1. חילקו את השמן שבפך לשמונה חלקים, ובכל לילה היו נותנים במנורה חלק אחד והיה דולק עד הבוקר, ולפי זה יוצא שבכל הלילות היה נס.

2. מכיוון שגם כאשר נתנו את השמן מהפך בנרות המנורה בשיעור הנצרך, מ"מ נשאר הפך מלא כמו בתחילה, וא"כ ניכר הנס גם בלילה הראשון.

3. משום שבלילה הראשון נתנו את כל השמן בנרות, והם דלקו כל הלילה, ובבוקר נעשה נס ומצאו את הנרות עדין מלאים שמן, וכן בכל לילה ולילה.

הט"ז הקשה על שלושת תירוצי הב"י, שהרי אין להם כל רמז במקורות ואין הוכחה שהתרחשו במציאות, ואם היו נכונים היה לחז"ל להזכיר ולפרט דבר זה בכדי שנדע מהו הנס שהתרחש בלילה הראשון.

>> המשך הדבר תורה בעמוד האחרון<<

מעט מן האור דוחה הרבה מן החושך

הרב אמיר אזולאי/ רב במכון יגדיל תורה מחבר הספר על שלושה דברים

מדי שנה ושנה, עומדים אנו נרגשים בפתחו של חג החנוכה, וחשים כיצד אווירת החג המרוממת עוטפת את עולמנו. תחושות של אופטימיות וראיית הטוב הקיים במציאות, מציפות את ליבנו ומוחנו. בכל ערב וערב עומדים אנו נרגשים לאור נרות החנוכה וחשים כיצד אורם הזך ממלא את עולמנו. אחד מהעקרונות הבסיסיים השייכים אל מצווה זו הינו "מוסיף והולך", דהיינו שבכל יום ויום מוסיפים אנו נר אחד נוסף, אור מיוחד חדש אל מאורות החנוכה הגדולים. בלילה הראשון אכן יהיה אור הנרות מועט, שכן רק נר אחד בלבד יעטר את ביתנו. אולם ככל שילך ויתקדם החג, ככל שיעברו הימים, נחוש לאט לאט כיצד הולך האור ומתגבר ומופיע בצורה עוצמתית הרבה יותר. כל נר ונר יוסיף אור מיוחד וטהור.

ייתכן, ודין "מוסיף והולך" מלמד אותנו ייסוד חשוב בהתמודדות האישית והכללית שלנו נגד חטאים וחושך חומרי כפי שהם מופיעים על גבי בימת חיינו במציאות הנגלית:

ישנם שני אופני פעולה והתמודדות עם חושך החומריות: האחד הוא לחימה אקטיבית, עיקשת וישירה, שכל מטרתה לעקור בכוח רב את חושך החומריות. בדרך זו נדמת היא פעולת הסרת החושך מן העולם למלחמה עיקשת. במידה ואכן "אנשי האור" צדיקים, תלמידי חכמים וכדו', יצליחו לעקור את הרע מהמציאות, יסור החושך מן העולם ויפנה את מקומו לקדושה גדולה ואור גדול. בעלי פעולה זה ינסו כאמור להסיר את החושך באופן אקטיבי ופעיל.

אופן פעולה נוסף ושונה עד מאד מקודמו, אינו ממקד את כוחותיו ועוצמותיו בעקירת הרע בפועל כי אם להוספת אורה וקדושה למציאות. הוא אינו מתמקד בהסרה מן הרע, אלא בעיקר ב"עשה טוב". המניע העיקרי העומד בראשם של בעלי שיטה זו, אינו לעקור את הרע באופן ישיר אלא להוסיף אור

וקדושה במציאות, וממילא מתוך כך למעט את החושך הנורא "מעט מן האור דוחה הרבה מן החושך".

היטיב לתאר זאת הרב קוק זצ"ל (ערפילי טהר עמ' ל"ט) נעיין מעט בלשונו

" הצדיקים הטהורים, אינם קובלים על הרשעה אלא מוסיפים צדק אינם קובלים על הכפירה אלא מוסיפים אמונה אינם קובלים על הבערות אלא מוסיפים חכמה".

הצדיקים הגדולים, אשר חפצים שאור הקדושה יופיע במציאות וישלוט בה ביד רמה, אינם פועלים בדרך של מלחמה כנגד אנשי החושך והטומאה בעולם, אלא מתמקדים בעשיית טוב. דווקא ע"י אופן פעולה שכזה הולכים הם ומוסיפים אור גדול במציאות כולה עד כי ממעטים את מקום מושבו של החושך במציאות.

ניתן לראות שעיקרון העל של חג החנוכה "מוסיף והולך" תואם הוא במהותו לאופן הפעולה השני. בחג החנוכה אנו מאירים ע"י אור הנרות את העולם, ע"י הוספה של אור, וממילא, מתוך כך הולכים אנו וממעטים את כוחו של החושך.

צריכים אנו לקחת את המסר הגדול הזה העולה מענייננו של חג החנוכה, ולהציב אותו בבסיס חיינו. עלינו להילחם בחושך ובטומאה של המציאות המודרנית, לאו דווקא ע"י מלחמה ישירה, אלא גם ובעיקר ע"י הוספה של הרבה טוב וקדושה בתוך המציאות. שנזכה להתעלות ולהתקדש ולהמשיך את הארת חג החנוכה על כל השנה כולה.

בדין קידוש אם קטן יכול להוציא את הגדול

הרב מאור תורג'מן / יו"ר מכון יגדיל תורה

איתא בגמרא בתלמוד בבלי מסכת ברכות דף כ עמוד ב

אלא אמר רבא: אמר קרא זכור ושמור – כל שישנו בשמירה ישנו בזכירה, והני נשי, הואיל ואיתנהו בשמירה – איתנהו בזכירה.

כלומר מהגמרא זאת למדים שאף נשים חייבות בקידוש מהתורה, ועוד מבואר בגמרא בפסחים:

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קו עמוד א

תנו רבנן זכור את יום השבת לקדשו – זוכרהו על היין.

כלומר כשעושים קידוש, המצווה לעשותו על היין, אמנם נחלקו הראשונים האם המצווה לעשות קידוש על היין דוקא היא מהתורה, או שמהתורה יש חובה להזכיר את יום שבת, אך אין חובה לעשות את הקידוש על היין,

הרמב"ם כתב שלמעשה עיקר מצוות קידוש היא בתפילה, אמנם חכמים תיקנו לעשות הקידוש על כוס יין,

אמנם רא"ש העלה שקידוש על היין גם הוא מהתורה,

המגן אברהם גם למעשה כתב כדעת הרמב"ם ולכן פסק שבתפילה יוצא ידי חובה מהתורה (ד'במקום סעודה' ג"כ דרבנן), והוכיח כן מהגמ'.

ויש שתי השלכות מעשיות מפסק זה לשיטתו, אדם שמסופק אם קידש על היין אין לו צורך לחזר אחרי קידוש שכן ספק דרבנן לקולא, והשלכה נוספת היא האם ילד קטן שחיובו במצוות הוא רק מדרבנן, האם יכול להוציא גדול ידי חובה בקידוש על היין, שלפי הרמב"ם אכן יכול להוציא ידי חובה את הגדול, משא"כ לשיטת הרא"ש שסובר שקידוש על היין הוא גם כן מהתורה.

למעשה כתבו האחרונים כדעת הרא"ש בענין קטן, ולכן אין הקטן יכול להוציא ידי חובה בקידוש אדם גדול ידי חובה.

גאולה מההפטרה הפטרת וישב עמוס ב-ג׳

הרב יוסף חיים

בהפטרה שלנו יש ריאה לצדק חברתי מאת ה׳:״עַל-מִכְרָם בַּכֶּסֶף צַדִּיק וְאֶבְיוֹן בַּעֲבוּר נַעֲלָיִם.״ על השופטים שהטעו משפט מהישר והמסכן לאדם פושע בעבור לא פחות ולא יותר נעלים הַשֹּׁאֲפִים עַל-עֲפַר-אֶרֶץ בְּרֹאשׁ דַּלִּים, וְדֶרֶךְ עֲנָוִים יַטּוּ; וְאִישׁ וְאָבִיו, יֵלְכוּ אֶל-הַנַּעֲרָה, לְמַעַן חַלֵּל, אֶת-שֵׁם קָדְשִׁי.

השופטים דורכים ורומשים את העניים, כמו שדורכים על עפר ,והענוים, האנשים הטובים ,לא יכולים לעמוד נגדם ואף הולכים בדרכים עקלקלות כדי שלא להיפגע מהם. הנביא מדבר גם על שחיתות מוסרית :אב ובנו הולכים יחדיו אל אותה הנערה, ללא בושה. וְעַל-בְּגָדִים חֲבֻלִים יַטּוּ, אֵצֶל כָּל-מִזְבֵּחַ; וְיֵין עֲנוּשִׁים יִשְׁתּוּ, בֵּית אֱלֹהֵיהֶם. הבגדים אותם הם לובשים כאשר הם מקריבים קורבן הם בגדים אשר חבלו,לקחו בכוח מהעניים שחייבים להם כסף .

בהמשך הפסוקים ה׳ מזכיר לישראל את הטובות שעשה איתם במשך כל הדורות האחרונים. הטובה הגדולה ביותר היא הנבואה : ״וָאָקִים מִבְּנֵיכֶם לִנְבִיאִים, וּמִבַּחוּרֵיכֶם לִנְזִרִים; הַאַף אֵין-זֹאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, נְאֻם-יְהוָה.״

הקשר, ה׳ לעמו ,קשר ישיר ,שאין לאף עם בעולם! והאם ישראל מחזירים טובה ?האם אתם מעריכים את הקשר הבלעדי שיש לכם עם בורא העולם ? ״וַתַּשְׁקוּ אֶת-הַנְּזִרִים, יָיִן; וְעַל-הַנְּבִיאִים צִוִּיתֶם לֵאמֹר, לֹא תִּנָּבְאוּ.״ במקום לשתות בצמא את כל דברי ,אתם משקים את הנזירים יין , ואת הנביאים אתם משתיקים. ״הִנֵּה אָנֹכִי מֵעִיק, תַּחְתֵּיכֶם, כַּאֲשֶׁר תָּעִיק הָעֲגָלָה, הַמְלֵאָה לָהּ עָמִיר.״

אתם ממלכת ישראל משולים לעגלה כבדה מלאה בכל טוב ,וה׳ רואה שהשפע והטוב שהשפעתי עליכם גרם לכם ליפול רוחנית ומוסרית . אפשר גם להבין את הפסוק כך : לא תוכלו עוד לנוע כי אני ה׳ אגרום לכם לעמוד במקום .כלומר גזרות קשות אביא עליכם.

לעניות דעתי זו הנקודה החשובה ביותר בהפטרה, כי ה׳ בטובו

שולח נביאים ובני ממלכת ישראל לא שומעים בקולם. בעצם הנביאים מתנבאים לטובת העם .נשאלות כאן שאלות שעל פי השכל הישר לא ברור איך העם לא מתעורר: הֲיֵלְכוּ שְׁנַיִם, יַחְדָּו, בִּלְתִּי, אִם-נוֹעָדוּ ?- בדרך כלל מפגש לדיון רציני נקבע מראש .הפגישה אינה במקרה .כלומר לכל תוצאה יש סיבה .

הֲיִשְׁאַג אַרְיֵה בַּיַּעַר, וְטֶרֶף אֵין לוֹ ? - לפני שאריה מסתער על טרפו הוא שואג כדי להקפיא את דם הנטרף.כלומר אם נשמע שאגה סימן שעוד רגע יסתער האריה המזהה את הטרף, לא לחינם השאגה . הֲתִפֹּל צִפּוֹר עַל-פַּח הָאָרֶץ, וּמוֹקֵשׁ אֵין לָהּ; הֲיַעֲלֶה-פַּח, מִן-הָאֲדָמָה, וְלָכוֹד, לֹא יִלְכּוֹד? - אם תראה ציפור בריאה מתמהמהת על הארץ האם זה סתמי ? וודאי שמישהו לכד אותה !

כל השאלות הללו מובילות אותנו אל שאלה החזקה ביותר של הקב״ה אל עמ״י אִם-יִתָּקַע שׁוֹפָר בְּעִיר, וְעָם לֹא יֶחֱרָדוּ; אִם-תִּהְיֶה רָעָה בְּעִיר, וַיהוָה לֹא עָשָׂה. כלומר אם החייל בשער מתריע זה סימן שהאוייב בשער ! כִּי לֹא יַעֲשֶׂה אֲדֹנָי יְהוִה, דָּבָר, כִּי אִם-גָּלָה סוֹדוֹ, אֶל-עֲבָדָיו הַנְּבִיאִים. איך אתם לא שומעים לי דרך נביאי? יש סיבה לכך שהם מתריעים, אז למה אתם משתיקים אותם, אין אתם מבינים שהם לטובתכם ?!

אמנם כעת הכל נדמה טוב ,לא נראית סכנה באופק,אך נשמע קול שאגה .ואתם הטרף. אחרי שאגת האריה שהיא נבואתם של נביאי ישראל יקוים מה שאמרו לכם אנא חיזרו מדרככם והשיבו את לבככם אל השם אַרְיֵה שָׁאָג, מִי לֹא יִירָא; אֲדֹנָי יְהוִה דִּבֶּר, מִי לֹא יִנָּבֵא. שבת שלום

שאלת השבוע

מכנס שחור שהתלכלך בשבת באבק האם מותר לטפוח על המכנס על מנת להסיר את האבק?

ר׳ נעם בכר — זכה בשובר לרכישה בקורסים של 100 ש״ח

את הפתרונות יש לשלוח למייל או לוואטסאפ של המכון עד יום רביעי

myagdiltora@gmail.com / 0542390375

מזל״ט ואיחולים

העלון מוקדש לרפואת חנה אזולאי בת סוליקה

ולעילוי נשמת מסעוד בן עיישה ושרה בת חנה

ודוד רחמים בין עישא ואברהם ז״ל

ניתן לשלוח מזל״ט או איחולי ברכה למייל או לוואטסאפ של המכון עד יום חמישי.

<< המשך הדבר תורה מעמוד השער <<

על כן תירץ הט״ז תירוץ אחר. הט״ז מחדש שבאמת בתחילה לא היה ניכר הנס בלילה הראשון, אבל למפרע התגלה שגם בו התרחש נס. ומה הוא אותו נס בלילה הראשון? הט״ז מבאר על פי יסוד חשוב מספר הזוהר.

בספר מלכים ב (ד, ב) מובא המעשה המפורסם באישה אחת מנשי הנביאים שצעקה אל אלישע הנביא שבעלה נפטר ואין בידה ממון לפרוע החובות. אלישע עושה לה את הנס המפורסם וכלי עם מעט שמן התמלא בהרבה שמן, וזה לשון הפסוק: ״וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אֱלִישָׁע מָה אֶעֱשֶׂה לָּךְ הַגִּידִי לִי מַה יֶּשׁ לכי לָךְ בַּבָּיִת וַתֹּאמֶר אֵין לְשִׁפְחָתְךָ כֹל בַּבַּיִת כִּי אִם אָסוּךְ שָׁמֶן״. ומבואר בספר הזוהר (ח״א פח א) על פסוק זה יסוד חשוב:

ברכאן דלעילא לא משתכחי אלא במה דאית ביה ממשא ולאו איהו ריקניא. מנלן? מאשת עובדיהו דאמר לה אלישע (מלכים ב׳ ד׳) הגידי לי מה יש לך בבית, דהא ברכאן דלעילא לא שריין על פתורא ריקניא ולא באתר ריקניא, מה כתיב ותאמר אין לשפחתך כל בבית כי אם אסוך שמן, מאי אסוך, אלא א״ל שיעורא דהאי משחא לאו איהי אלא כדי משיחת אצבעא זעירא, אמר לה נחמתני דהא לא ידענא היאך ישרון ברכאן דלעילא בדוכתא ריקניא אבל השתא דאית לך שמן דא הוא אתר לאשתכחא ביה ברכאן.

מבואר בזוהר שהטעם שאלישע ביקש שיהיה אצלה כלי עם מעט שמן, משום שאין הקב"ה עושה נס לתת ברכה אלא בדבר שכבר קיים בעולם (ואפילו דבר קטן) בכדי שיהיה לברכה על מה לחול, לכן היה צריך שיהיה לפחות כלי עם מעט שמן.

על פי יסוד זה מחדש הט"ז שגם בלילה הראשון של חנוכה התרחש נס, משום שאם בלילה הראשון היה נדלק כל השמן שמצאו ולא היה נשאר ממנו אפילו מעט, לא היה לנס על מה לחול, אלא ודאי שגם בלילה הראשון התרחש נס ולא דלק כל השמן אלא נשאר מעט ועל אותו מעט שנשאר חלה הברכה ונעשה נס להרבות את אותו שמן מועט לשבעה ימים נוספים.

לומדים מכאן שלעולם אין לאדם להימנע מעשיה ולחכות לנס שיתרחש מעצמו, אלא צריך לעשות השתדלות, וכן מבואר במדרש שוחר טוב (מזמור כג):

רבי אליעזר בן יעקב אומר, "למען יברכך ה' אלהיך בכל מעשה ידיך אשר תעשה". יכול יהא יושב בטל? תלמוד לומר "בכל אשר תעשה". אם עושה, מתברך ואם אינו עושה אינו מתברך.

בשו"ת כתב סופר (או"ח סימן קלו) חידש שאנו מוצאים יסוד זה גם בפרשת השבוע, פרשת וישב. כאשר האחים רצו להמית את יוסף, ראובן עוצר בעדם ומנסה להציל את יוסף. כיצד הוא עושה זאת? ראובן אומר לאחיו: "לא נכנו נפש לכו ונשליכהו באחד הבורות", וקשה, והרי גם בבור המכיל נחשים ועקרבים מסתמא ימות יוסף ואם כן איזו הצלה היא זו? תירץ הכתב סופר בשם הרמב"ן שמכל מקום טוב יותר ליוסף שלא יפול בידי אדם שהוא בעל בחירה אלא בבור עם נחשים ועקרבים.

רואים מכאן שראובן לא סמך על הנס שייעשה צוארו של יוסף שיש (וכמו במפגש יעקב ועשו) אלא מכל מקום ראובן עשה השתדלות מועטת שהייתה ביכולתו לעשות (ובכך להגדיל ולו במעט את סיכוייו להישאר בחיים), ועל מעשה זה חל הנס, ויוסף ניצל לגמרי.

סיים הכתב סופר: "צריך אדם לעשות כל האפשר בדרך הטבע הגם שרואה כי אין בידו מציל לולי עזרת ה' לא יסמוך על הנס, והגם דא"א בלא נס מ"מ יפתח הוא פתחא זעירא שיהי' מאין יבוא עזרו".

שבת שלום!